

„85 let Kühnova dětského sboru“ (1932–2017)

JIŘÍ CHLUM

Summary

Kühn's children choir is a phenomenon, which is enchanting the audience for 85 years by spontaneity of children's singing. Pure sound and sometimes even naive naturalness of voices are irreplaceable trumps of this body, which has gone a long way since its foundation. There were many generation changes and it has become a living legend in the history of Czech music culture. Irreplaceability of this children choir is not only in its mastery and contribution to culture but also in its pedagogical and educational role. Being a member of the choir at different stages of child's development arouses interest in music, develops imagination, social skills and ability to work in favour of all. Current choirmasters and their methods of work with children reflect population development of the choir. New young singers are replacing the growing ones and so the choir does not grow old.

V rámci doktorského studia se zabývám výzkumem školních pěveckých sborů působících na úrovni základního a středního školství Ústeckého kraje a dále pak erudičí či chcete-li připraveností sbormistrů na tuto náročnou práci. Dovolte mi ale, abych dnes překročil hranici Ústeckého kraje a vzpomnul na velmi zajímavé výročí Kühnova dětského sboru. Ten své posluchače již 85 let okouzluje spontánním projevem dětského zpěvu. Ano, myslím, že je to fenomén mezi sbory. Ryzí zvukovost a někdy až naivní přirozenost hlasů jsou nenahraditelnými trumfy tohoto tělesa, které od svého vzniku až do současnosti ušlo dlouhou cestu.

Dovolte mi, abych ve zkratce připomněl zásadní vývojové pilíře Kühnova dětského sboru. Tím prvním je období Jana Kühna, zakladatele. Sbor vedl od jeho založení v roce 1932 až do své smrti v roce 1958. Jeho aktivity, které vedly k založení sboru, jsou spojeny již s rokem 1931, kdy se rozhodl ke kroku, který v té době a ve věku, kdy je člověk nabitý životní energií a elánem, učinila mimochodem řada významných českých hudebníků. Vstoupil totiž na půdu pražského rozhlasu¹. A právě tam v roce

1932 pro potřeby rozhlasu založil malý dětský sbor. Prvními členy se stalo deset dětí z 2. a 3. třídy obecné školy z Prahy 11. O rok později sbor začal používat oficiální název „Dětský sbor pražské rozhlasové stanice“ a rozrostl se na 30 členů. V roce 1934 ve sboru zpívalo na 50 dětí a byla započata promyšlená proměna sdružení a budování základny dětského zpěvu a sborového umění. Tyto snahy vyvrcholily v roce 1942, kdy se těleso rozrostlo na 350 členů a bylo přejmenováno na Kühnův dětský sbor.

Doba temna v podobě nacistické okupace a 2. světové války přinesla Janu Kühnovi a jeho dětskému sboru nemalé existenční starosti. Odchází z rozhlasu a navzdory těžké době, nebo snad právě proto dětský sbor kontinuálně funguje dále, a to v těsném partnerství se staronovým Českým pěveckým sborem, který byl 30. prosince 1945 Janem Kühnem nově představen veřejnosti. O vzniku Českého pěveckého sboru ve třicátých letech minulého století, který tvořili dospělí zpěváci a jehož cílem byla produkce závažnějších děl, jsem se nezmínil záměrně, protože můj příspěvek pojednává především o Kühnově dětském sboru. Jeli-

kož ale tato tělesa spolu úzce souvisí, obě byla založena Janem Kühnem, považují za vhodné se alespoň takto o jejich partnerství zmínit. Důležitým mezníkem se stal 21. prosinec 1950, kdy oba sbory byly výnosem ministra školství přičleněny k České filharmonii². Tento krok přinesl sboru materiální i uměleckou stabilitu.

Po více jak sedmi letech po boku České filharmonie, tedy úspěchu na domácí i zahraniční hudební scéně, ve věku nedožitých 67 let dne 5. února 1958 Jan Kühn umírá. Na dalších devět let do čela sboru nastupuje jeho manželka Markéta Kühnová.

Druhým vývojovým pilířem Kühnova dětského sboru je období dosud úřadujícího sbormistra Jiřího Chvály (1933). Od chvíle jeho nástupu v roce 1967 až do současnosti tak byla další desetiletí prostoupena nekonečným řetězcem aktivit, umění a lásky k hudbě v duchu odkazu legendárního sbormistrovského předchůdce Jana Kühna³. Připomeňme některé události, které přispěly ke zvýšení prestiže sboru pod vedením Jiřího Chvály. V roce 1968 to byla 1. cena Tvořivosti mládeže v belgickém Neerpeltu, v roce 1970 vystoupení v milánské La Scale, v roce 1971 se sbor podílel na novodobé premiéře Vaňhalovy Stabat Mater, světová ocenění za gramofonové nahrávky⁴, první cesta do Japonska, Janáčkova hudební poetika a nová stylová rovina Bohuslava Martinů⁵, ztvárněna na Pražském jaru v roce 1987, spolupráce s Rafaelem Kubelíkem, v roce 1994 první zájezd do USA, v roce 2000 Singapur a Malajsie, v roce 2001 debut v newyorské Carnegie Hall, v roce 2004 zájezd do Moskvy, v roce 2005 Mexiko, Avignon a tak bych mohl pokračovat. Velmi zajímavou a v neposlední řadě významnou aktivitou sboru je spolupráce s Národním divadlem v Praze, kde spolupracuje v nastudování hudebně-scénických obrazů činoher a především oper.

Jak vidíte, Kühnův dětský sbor ušel velký kus cesty, ale také prošel mnoha generačními proměnami. Myslím ale, že nenahraditelnost tohoto dětského sboru nespočívá pouze v jeho umění a kulturním přínosu, ale

jde ruku v ruce také s jeho pedagogicko-výchovným posláním. Úspěch, kterého dosáhl a stále dosahuje, je výsledkem metodicko-didaktického přístupu vedení sboru. V různém stupni vývoje dítěte probouzí zájem o hudbu, rozvíjí jeho představivost, vychovává k družnosti a schopnosti pracovat ve prospěch celku. Důležitým prvkem nabídky pro rodiče a jejich děti je smysluplné využití volného času dětí nejen z celé Prahy, ale i širokého okolí. Kromě pravidelných zkoušek každé dítě přihlášené do sboru dvakrát ročně zpívá na pódiu nejkrásnějšího hudebního sálu, jaký Praha má, ve Dvořákově síni pražského Rudolfinu. Sbor v rámci své činnosti s dětmi pracuje nejen po hlasové stránce, ale pravidelně v rámci příprav koncertních vystoupení děti připravuje také choreografka a odbornice na lidový tanec Živana Vajsarová⁶.

Metodika přípravy počítá s rozdělením do tří základních skupin podle věku dítěte:

Kühňátka – předškolní děti, zpravidla 4–6 let

Přípravná oddělení – zpravidla 6–14 let

Koncertní oddělení – kritériem jsou pěvecké a hudební schopnosti dítěte

Jednotlivá oddělení podléhají dalšímu členění podle věku, schopností a bydliště dítěte:

Oddělení Kühňátek

KHZ1, KHV1 (4–5 let), KHZ2, KHV2 (4–6 let)

– sbormistryně Zdeňka Vaculík Erlebachová
KHK1 (4–5 let), KHK2 (4–6 let) – sbormistryně Karolína Koňaříková

KHS1 (4–5 let), KHS2 (4–6 let) – sbormistryně Marie Papežová Erlebachová

Přípravná oddělení

AB1, AB2, AB3, AV (6–8 let) – sbormistryně Zdeňka Vaculík Erlebachová

A (6–8 let) – sbormistryně Karolína Koňaříková

M (6–8 let) – sbormistryně Tereza Bystřická

MV (7–10 let) – sbormistryně Světlana Tvrzická

VS (7–10 let) – sbormistryně Tereza Bystřická

DSD (9–14 let) – sbormistryně Světlana Tvrzická

KO, koncertní oddělení – sbormistři Jiří Chvála a Petr Louženský. Věkové rozdělení jednotlivých oddělení je orientační. I v tomto případě o zařazení dětí rozhodují sbormistři. Hlavním kritériem jsou opět pěvecké a hudební schopnosti, nikoli věk samotný. V jistém případě i bydliště může hrát zásadní roli, a to zejména u mladších dětí. Zkoušky probíhají na čtyřech místech Prahy:

Holešovice: Aula ZŠ TGM, Ortenovo nám. 34, Praha 7

Stodůlky: Křesťanské centrum Třináctka Luka, Mukařovského 1986, Praha 5

Vyšehrad: ZŠ Křesomyslova, Křesomyslova 2, Praha 4

Národní divadlo: Národní divadlo, Sborový sál, Praha 1⁷

A nyní mi dovolu krátkce představit současné sbormistry Kühnova dětského sboru. Tím prvním je **umělecký ředitel Jiří Chvála**. Ten absolvoval obor dirigování na pražské HAMU, poté působil jako sbormistr Českého pěveckého sboru (později Pražského filharmonického sboru) a Kühnova dětského sboru, v jehož čele, jak již bylo řečeno, stojí od roku 1967. **Sbormistr Koncertního oddělení Petr Louženský** absolvoval na Pražské konzervatoři ve třídě prof. Jana Riedlbaucha flétnu, u prof. Miroslava Košlera a prof. Miriam Němcové dirigování a na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze hebraistiku a arabistiku. Na pražské HAMU získal doktorandský titul v oboru dirigování. V roce 2015 absolvoval s Kühnovým dětským sborem úspěšné turné po Austrálii a Novém Zélandu, posledním kontinentu, kde Kühňata ještě nekoncertovala. **Světlana Tvrzická, sbormistryně přípravných oddělení**, se narodila v Moskvě. V letech 1964 až 1974 navštěvovala Dětskou školu sborového zpěvu. Poté nastoupila na hudební učiliště při Moskevské konzervatoři, obor dirigent – sbormistr, které ukončila v roce 1979. V lednu 1989 byla na základě kon-

kurzu přijata do Kühnova dětského sboru, kde od té doby působí jako sbormistryně.

Tereza Bystřická, sbormistryně přípravných oddělení, vystudovala obor hudební výchova – sbormistrovství na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, ve třídě prof. Jiřího Koláře. Více než deset let byla členkou Kühnova dětského sboru. Její sbormistrovská spolupráce s tímto uměleckým tělesem se datuje od roku 1996. **Zdeňka Vaculík Erlebachová, sbormistryně Kühňátek**, je sbormistryní přípravných oddělení Kühnova dětského sboru. **Marie Papežová Erlebachová, sbormistryně Kühňátek, klavírní doprovod**, vystudovala klavír na konzervatoři v Pardubicích a poté na HAMU v Praze. V současné době studuje obor dirigování na HAMU v Praze pod vedením prof. Jiřího Chvály, doc. Tomáše Koutníka a doc. Leoše Svárovského. **Karolína Koňářková, sbormistryně Kühňátek**, v současné době studuje hudební výchovu, sbormistrovství a německý jazyk na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a dirigování pod vedením Marka Valáška. **Eliška Hrubá Toperczerová, hlasová poradkyně, režisérka**, byla dlouholetou členkou Kühnova dětského sboru, který ji přivedl ke zpěvu a na divadelní prkna. Studium zpěvu na AMU absolvovala ve třídě prof. M. Hájossových v roce 1995. Pro Kühnův dětský sbor pracuje jako hlasová poradkyně a režisérka od roku 2005⁸.

Současní sbormistři a jejich metodika práce s dětmi reflektuje populační vývoj tělesa. Namísto odrůstajících dětí přicházejí neustále noví zpěváci, a proto vlastně hudební soubor nestárne. A tak mi dovolu tuto vzpomínku na Kühnův dětský sbor zakončit krátkým citátem z vyznání hudebního skladatele Jana Hanuše ze dne 23. listopadu 1998: „... *Kühnův dětský sbor to byl, který i mne svým nenahraditelným kouzlem dětských hlasů připoutal k dnes již celoživotní práci. Snad je na dětských sborech to nejkrásnější, že jsou stále mladé, stále dětské a my při každém setkání s tou čistě beráncí barvou dětských hlasů omládneme...*“⁹

Poznámky

- 1 Pokora. Miloš: Krásná je modrá obloha, Kühnův dětský sbor, o.p.s. 2007, str. 16
- 2 Tamtéž, str. 32
- 3 Tamtéž, str. 54
- 4 1976 – Prize of the Art Festival Tokyo, 1977 – Grand Prix Caecilia de l'Union de la Presse Musicale Belge, Brusel, 1978 – Prix Edison de la Critique Hollandaise du Disque, 1978 – Grand Prix du Disque de l'Academie Charles Cros, Paris
- 5 Hons. Miloš: Česká sborová tvorba 20. století, Acta Universitatis Purkynianae, UJEP, Ústí nad Labem, 2000, str. 33–86
- 6 www.kuhnata.cz
- 7 www.kuhnata.cz
- 8 www.kuhnata.cz
- 9 Pokora. Miloš: Krásná je modrá obloha, Kühnův dětský sbor, o.p.s. 2007, str. 178

Résumé

Kühnův dětský sbor je fenomén, který již 85 let okouzluje spontánním projevem dětského zpěvu. Ryzí zvukovost a někdy až naivní přirozenost hlasů jsou nenahraditelnými trumfy tohoto tělesa, které od svého vzniku až do současnosti ušlo dlouhou cestu vývoje. Prošlo mnoha generačními proměnami a v dějinách české hudební kultury se stalo živoucí legendou. Nenahraditelnost tohoto dětského sboru nespočívá pouze v jeho umění a kulturním přínosu, ale jde ruku v ruce také s jeho pedagogicko-výchovným posláním. V různém stupni vývoje dítěte probouzí zájem o hudbu, rozvíjí jeho představivost, vychovává k družnosti a schopnosti pracovat ve prospěch celku. Současní sbormistři a jejich metodika práce s dětmi reflektuje populační vývoj tělesa. Namísto odrůstajících dětí přicházejí neustále noví zpěváci, a tak hudební soubor nestárne.

Klíčová slova: Kühnův dětský sbor, dětský sbor, pěvecký sbor, sbor, Jan Kühn, Markéta Kühnová, Jiří Chvála, Kühnata, hudební těleso, výročí, sborový zpěv, dětský zpěv, koncerty, koncertní repertoár, současní sbormistři, sbormistři, vedení sboru, zpěváci, chronologie, metodika pěvecké výchovy.

Keywords: Kühn's children choir, children choir, choir, Jan Kühn, Markéta Kühnová, Jiří Chvála, members of Kühn's choir, music body, anniversary, choir singing, children singing, concerts, concert repertoire, current choirmasters, choirmasters, choir management, young singers, chronology, methods of singing education.

Jiří Chlum (1964), vystudoval konzervatoř v Teplicích obor hra na varhany u Elizabeth Brinsden (Austrálie). Na hudební katedře PF Univerzity Hradec Králové vystudoval obor sbormistrovství chrámové hudby a obor hudební výchova na Katedře hudební výchovy PF UJEP v Ústí nad Labem. V současné době je studentem doktorského programu Hudební teorie a pedagogiky na Katedře hudební výchovy PF UJEP v Ústí nad Labem. Absolvoval kurzy improvizace v barokním a romantickém stylu ve Frankfurtu nad Odrou u doc. Petera van Dijka (Nizozemsko) a doc. Krzysztofa Ostrowskeho (Polsko), interpretační kurz na brněnské JAMU u profesorky Kamily Klugarové. Je ředitelem mezinárodního festivalu „Varhanní duchovní hudba ve Filipově“. Věnuje se pedagogické, koncertní a publikační činnosti u nás i v zahraničí.